

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1941 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående inrättande av ett nordiskt institut med uppgift att fördjupa och stärka den nordiska samhörigheten.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 67, ha herrar *Wagnsson* och *Elmgren* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt om skapandet av ett nordiskt institut med uppgift att fördjupa och stärka den nordiska samhörigheten.

Motionärerna framhålla att åren närmast före det nu pågående storkriget *Motionen.* hade de nordiska folken kommit varandra närmare än kanske någonsin förut och att god sammanhållning och befruktande samverkan mellan de nordiska brödrafolken icke minst nu ter sig som en angelägen uppgift. Sverige, det största av de nordiska länderna och det enda av dem som skönats från kriget, har nu enligt motionärerna ett särskilt ansvar för stärkandet av den nordiska samhörigheten och samarbetet. I det avseendet skulle mycket vara att vinna om i Sverige kunde skapas ett nordiskt institut närmast såsom ett centrum för folkbildningsrörelsen i de nordiska länderna, där uppmärksamheten i första hand ägnades sådana frågor, som röra den nordiska samverkan. Motionärerna tänka sig att vid ett sådant institut skulle temporärt kunna knytas vetenskapsmän och ledare för folkbildningsrörelsen i Norden och att där skulle kunna beredas hemvist för forskare, som i nordisk miljö önskade ägna sig åt vetenskaplig verksamhet. Det föreslagna institutet borde lämpligen kombineras med en nordisk folkhögskola eller förläggas i omedelbart grannskap av en folkhögskola, med vilken det på vissa punkter kunde samarbeta.

Över motionen ha yttranden inhämtats av kanslern för rikets universitet, *Yttranden.* skolöverstyrelsen och folkuniversitetsföreningen.

I sitt yttrande säger *universitetskanslern* bl. a.: Huruvida ett särskilt institut såsom centrum för folkbildningsrörelsen i Norden vore ägnat att fylla en betydelsefull uppgift, undandraget sig kanslersämbetets bedömande. Därest ett sådant institut komme till stånd, eventuellt kombinerat med en nordisk folkhögskola, skulle helt visst nordiska vetenskapsmän emellanåt kunna med fördel temporärt knytas vid institutet. Däremot anser universitetskanslern tanken att vid ett sådant institut bereda hemvist för forskare, som önskade ägna sig åt vetenskaplig verksamhet, mindre praktisk. De vetenskapsmän från andra nordiska länder, som ännu här i Sverige idka veten-

skaplig forskning, föredraga säkerligen att arbeta i den miljö, som ett universitet eller en högskola erbjuder.

Skolöverstyrelsen har berett folkhögskoleinspektören tillfälle att avgiva yttrande i ärendet. Detta yttrande utmynnar i ett tillstyrkande av motionen. I sitt eget yttrande anför skolöverstyrelsen att det vore en behjärtansvärd angelägenhet, att den nordiska samhörigheten upprätthölles, fördjupades och stärktes. Skolöverstyrelsen erinrar om att det nordiska kulturella samarbetet är av gammalt datum och framhåller särskilt den gagnande verksamhet på detta område, som föreningen Norden under många år bedrivit. Även skolan och bildningsanstalterna ha ägnat sin uppmärksamhet åt det nordiska kultursamarbetet och härvidlag erinras om de årligen återkommande stora nordiska skolmötena, det under senare år praktiserade utbytet av lärare vid vissa högre läroanstalter, anordnandet av gemensamma sammankomster för lärjungar från de nordiska länderna samt mottagandet vid ett antal folkhögskolor av elever från grannländerna.

Skolöverstyrelsen finner det naturligt att frågan om upprättande av en central anstalt för nordiskt kulturellt samarbete i Sverige åter tagits upp. Det har tidigare skett genom en framställning till Kungl. Maj:t år 1938 från föreningen Norden, i vilken en plan att i Vadstena inrätta en dylik anstalt utvecklades, men utan att den hittills föranlett några praktiska resultat.

Överstyrelsen ger sin anslutning till motionens syfte att åstadkomma en samordning av strävandena att upprätthålla och vidga det kulturella samarbetet i Norden och finner att det nuvarande tidsläget aktualiserat frågan huru man bäst skall stödja detta arbete. Överstyrelsen anser det därför önskvärt att en utredning sker rörande möjligheter och utvägar att i vårt land få till stånd en central institution för kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna. Möjligen kunde tänkas att denna verksamhet finge formen av en nordisk folkhögskola. Överstyrelsen ifrågasätter däremot huruvida det vore lämpligt eller behövt att knyta rent vetenskapliga uppgifter till en dylik nordisk centralhård för folkbildningsarbetet.

Skolöverstyrelsen har i någon mån varit tveksam huruvida tidpunkten nu vore lämplig för inledande av en utredning i ärendet — detta med hänsyn till ovissheten rörande möjligheterna för fritt samråd med folkbildningsorganisationer i grannländerna — men anser att då en utredning måhända icke är helt beroende av dylikt samråd den likväl kan förordas.

Folkuniversitetsföreningen erinrar om att tillträdet till de av föreningen anordnade kurserna alltid stått öppet även för deltagare från de nordiska grannländerna och att föreläsare från dessa anlitats vid kurserna samt att inom föreningens styrelse frågan om en samlingspunkt för nordiskt samarbete på folkbildningens område diskuterats, varvid tanken på Vadstena slott som särskilt lämpligt för en dylik Nordens högborg framfördes. Föreningen skulle gärna se att en sådan gemensam samlingsplats för nordisk samverkan skapades och tillstyrker en allsidig utredning över vilka åtgärder,

som kunna vidtagas för ett stärkande och fördjupande av det nordiska samarbetet, vid vilken utredning tanken på Vadstena slott som nordisk samlingsplats bör beaktas.

Delade meningar råda knappast om önskvärdheten av att samhörigheten *Utskottet.* mellan de nordiska folken stärkes och fördjupas. Det skulle utan tvivel vara ägnat att främja detta syfte om en fast institution för samarbetet på folkbildningens område komme till stånd. Under nuvarande förhållanden möta emellertid synnerligen stora svårigheter att realisera tanken på ett nordiskt institut i Sverige vare sig i form av en folkhögskola eller annan institution. Det fria samråd mellan representanter för folkbildningsrörelsen i de nordiska länderna, som måste sökas för ett närmare utformande av tanken, torde i nuvarande läge vara i hög grad försvårat. En utredning av spörsmålet enbart från svensk och möjligen finsk sida utan nödig kontakt med för saken intresserade krafter från de övriga nordiska länderna skulle enligt utskottets mening icke skapa tillräcklig grund för ett lyckligt förverkligande av det i och för sig synnerligen behjärtansvärda uppslaget.

Då sålunda tidsläget för en sådan utredning måste anses särskilt ogynnsamt, hemställer utskottet,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1941.

På utskottets vägnar:

KARL AUG. JOHANSON.

Närvarande: herrar Karl Aug. Johanson, Wistrand, Härdin, Herman Ericsson, Leander, Bodin, Aronsson och Lindblom

Reservation

av herr Leander.